

Halid Kurtović*

UVOĐENJE NEKIH NOVIH OBAVEZA ZA OSIGURAVAJUĆA DRUŠTVA PO OSNOVU OBAVEZNOG OSIGURANJA MOTORNIH VOZILA

Sažetak:

Prema Zakonu o osiguranju Federacije BiH, u vrstu osiguranja koje se obavezno ugovara svrstava se i osiguranje motornih vozila. Time su imao ci motornih vozila obavezani da svoje vozilo osiguraju za eventualne štete pričinjene trećim licima, a osiguravajuća društva obavezna su da prihvate osiguranje tih vozila. Međusobni odnos navedenih lica pored obaveza, podrazumijeva i prava koja iz njega proizlaze, što se opredmećuje zaključenjem ugovora o osiguranju. Kako su česti sporovi između društava za osiguranje i lica kojima je nanesena šteta neophodno je utvrditi ko se po osnovu osiguranja motornih vozila za štete pričinjene trećim licima može pojaviti kao subjekt obeštećenja. Predmet ovog rada je analizirati normative uslove ostvarivanja prava naplate potraživanja, za štete nastale usljed udara motornog vozila. Kao pravna radnja, čin ugovaranja osiguranja, pored pravnih, proizvodi i ekonomske efekte. Naime, ugovarač osiguranja u svojstvu vlasnika ili korisnika motornog vozila dužan je osiguravaču platiti premiju osiguranja na ime prenosa obaveze za štete pričinjene trećim licima. S druge strane, osiguravajuće društvo kao osiguravač prihvata da za naplaćenu premiju osiguranja, kao cijenu preuzetog rizika, oštećenom licu za štetu na stvarima, ozljedu ili smrt, isplati Zakonom i ugovorom utvrđeni iznos. Shodno naznačenim elementima obaveznosti, a na osnovu analize zakonskih akata i uslova osiguranja, cilj rada je utvrditi koja lica i u kojim slučajevima, imaju pravo na novčano obeštećenje, za pretrpljenu materijalnu ili nematerijalnu štetu, pričinjenu motornim vozilom.

Ključne riječi: osiguranje, motorna vozila, oštećeni, premija, šteta i obaveza osiguranja

* Prof. dr., vanr. prof. Pravnog fakulteta Univerziteta u Zenici

Uvod

Za većinu pravnih sistema karakteristično je nastojanje da se obezbijedi novčano obeštećenje, odnosno materijalna zaštita određenom krugu lica koja su bez svoje krivice izložena izvjesnim rizicima. U ovaj krug spadaju sva lica koja mogu biti povrijeđena ili oštećena od strane vlasnika (korisnika) motornog vozila. U tom smislu su u gotovo svim zemljama, imaooci motornih vozila obavezni da ugovore osiguranje za štete pričinjene trećim licima. Osiguranjem motornog vozila osigurava se imovina trećih lica, odnosno ono obuhvata i obavezu naknade nematerijalne štete u slučaju ozljede ili smrti lica, kada do oštećenja dođe udarom osiguranog vozila bez namjere osiguranika. Predmet ugovaranja kod ovog vida osiguranja ne obuhvata osiguranje imovine ugovarača, kako je to slučaj kod ostalih vidova osiguranja, već imovinu, tijelo i život trećih lica od štete koju nanese osigurano motorno vozilo. Prema tome, u slučajevima, kada vlasnik (korisnik) osiguranog vozila svojim činjenjem doprinese oštećenju tuđe stvari ili ozljedi, odnosno smrti, tada oštećena lica stiču legitimaciju za traženje materijalnog ili nematerijalnog obeštećenja. Ovdje je vrlo bitno utvrditi, koja su to lica, koja se kod osiguravajućeg društva, kao osiguravača mogu legitimirati kao lica koja imaju pravo na obeštećenje. Krug lica koja se mogu pojaviti kao oštećena strana, utvrđen je Zakonom o osiguranju od odgovornosti za motorna vozila i ostalim odredbama o obaveznom osiguranju od odgovornosti.¹ Odredba člana 2. stav 1. ovog Zakona propisuje: "oštećena strana označava svako lice koje ima pravo na naknadu u vezi sa bilo kojom štetom ili povredom koju pričinje vozilo." Iz zakonske odredbe proizilazi, da se sa zahtjevom za obeštećenje po osnovu štete nanesene osiguranim motornim vozilom, neovisno o tome, kome oštećena imovina pripada, odnosno kome je nanesena ozljeda, može pojaviti kategorija lica definirana Zakonom. Zahtjev se upućuje osiguravajućem društvu kod kojeg je vozilo osigurano.

Pravno dejstvo ugovora o osiguranju

Ispostavljanjem police osiguranja, kao ugovora o osiguranju za motorno vozilo, nastaju brojni pravni odnosi, kao rezultat udruživanja sredstava koja na bazi premija ulaze u fond za osiguranje i služe za obeštećenje trećih lica kojima se osiguranim vozilom nanese šteta. Ugovorom o osiguranju se na osnovu Zakona o osiguranju i Uslova osiguranja, uređuju prava i obaveza osiguranika i osiguravača u toku trajanja osiguranja i kod ostvarivanja odštetnih prava tj. kod obeštećenja oštećenih lica. Obavezno ugovaranje osiguranja za štete pričinjene trećim licima proizilazi iz Zakona.² Ovakvo zakonsko

¹ Zakonom o osiguranju od odgovornosti za motorna vozila i ostalim odredbama o obaveznom osiguranju od odgovornosti "Službenim novinama FBiH", br, 5/2005.

² „Svaka osoba koja ima u posjedu ili vlasništvu vozilo koje se u Federaciji kreće po cestama ili u područji-

određenje ne ostavlja prostor za odlučivanje da li će se ugovoriti ovo osiguranje, već utvrđuje obaveznost ugovaranja istog. Samim tim, obavezuje svako društvo za osiguranje, koje obavlja poslove osiguranja neživotnih osiguranja, da prihvati ugovaranje osiguranja motornog vozila za štete pričinjene trećim licima. Shodno navedenoj zakonskoj obavezi proizilazi da je osiguranje motornih vozila za štete pričinjene trećim licima obostrano obavezno, s tim što kod ove vrste osiguranja ugovarač osiguranja plaća ukupan iznos premije momentom potpisivanja Ugovora o osiguranju. Obaveza plaćanja premije u potpunosti sadržana je u odredbi istog Zakona: „Uz važeću policu ili potvrdu o osiguranju prema trećim stranama, mora postojati ovjerena uplatnica banke ili pošte o plaćenju premiji, odnosno ovjerena priznanica o plaćenju premiji osiguranja izdata od Društva za osiguranje, ako je premija osiguranja naplaćena na blagajni“.³ Dakle, imalac ili korisnik motornog vozila dužan je zaključiti ugovor o osiguranju i uplatiti obračunatu premiju momentom potpisivanja ugovora o osiguranju. Izdavanjem police i naplatom premije osiguranja, Društvo za osiguranje prihvata da isplati sve eventualno nastale štete, kako materijalne, tako i nematerijalne, koje nastanu kao rezultat upotrebe osiguranog vozila. Subjekti pravnog odnosa po navedenom osnovu (Društvo za osiguranje – imalac motornog vozila) u isti stupaju u svrhu zadovoljenja određene potrebe. Imalac motornog vozila, ako želi koristiti svoje vozilo mora platiti premiju za osiguranje istog, a Društvo za osiguranje vrši svoju funkciju mobilisanja novčanih sredstava, te tako podmiruje troškove poslovanja i nadoknađuje eventualno nastale štete. Dakle, i jedna i druga ugovorna strana, zaključivanjem ugovora o osiguranju, zadovoljava neku od svojih potreba. Prema tome „...osiguranje nije ništa drugo do ustanova koja treba zadovoljiti jednu potrebu koja će se pojaviti tek onda ako zbog ostvarivanja rizika nastane šteta“⁴. S obzirom, da je nastanak štetnog događaja neizvjestan i da nije ovisan o volji imaooca motornog vozila, to se ovoj problematici može pristupiti s različitih aspekata. Za potrebe ovog rada koristiće se pravni aspekt. U tom smislu značajne su posebno dvije pravne teorije,⁵ koje osiguranje razmatraju isključivo po pravnoj osnovi:

- **teorija odštete**, jer je svrha svakog osiguranja naknada štete usljed ostvarenog osiguranog rizika koji nastane u tijeku trajanja ugovora o osiguranju

ma koja su dostupna javnosti, obavezna je zaključiti ugovor o osiguranju od odgovornosti za štete pričinjene trećim osobama uprebom motornog vozila (osiguranje od autoodgovornosti).“ Odredba čl. 3. Zakona o osiguranju od odgovornosti za motorna vozila i ostale odredbe o obaveznom osiguranju od odgovornosti.

³ Vidi: čl. 3. st. 4. Zakona.

⁴ Petranović Vladimir: “Osiguranje i reosiguranje”, Informator, Zagreb, 1984, 161.

⁵ Karup W., Handbuch der Lebensversicherung, Leipzig, 1885; Woerner, Allgemeine Versicherungslere, Leipzig 1920, Prema Nikoli V. Nikoliću, Ugovor o osiguranju, doktorska disertacija, Pravni fakultet u Beogradu 1954. god.

- **teorija prestacije**, jer za primljenu premiju osiguravatelj daje osiguraniku kontra-prestaciju u obvezi isplate unaprijed utvrđene odštete.

Njima se isključuje univerzalnost za sve vrste osiguranja. Na osnovi toga je u praksi i nastala podjela osiguranja na imovinska (teorija naknade štete) i osobna (naknada nematerijalne štete - teorija prestacije zbog specifičnosti načina ugovaranja naknade).⁶

Lica koja se mogu pojaviti sa zahtjevom za obeštećenje

Za razliku od drugih vrsta osiguranja kod kojih se vlasnik, odnosno korisnik oštećene stvari legitimira kao subjekat ovlašten da potražuje obeštećenje, kod šteta nanesenih motornim vozilom sva oštećena lica nemaju to pravo. U tom smislu, kod sticanja prava na obeštećenje u slučaju štete nanasene motornim vozilom, sva lica možemo podijeliti, na:

- lica koja imaju pravni legitimitet da se pojave s odštetnim zahtjevom prema Društvu za osiguranje, kao Osiguravaču; i
- lica kojima je Zakonom to pravo uskraćeno.

Shodno navedenoj podjeli, važno je naglasti da se samim ugovaranjem osiguranja za štete pričinjene trećim licima, odgovornost za naknadu štete prema trećim osobama od osiguranika prenose na osiguravača, u slučajevima:

- tjelesnih ozljeda, narušavanja zdravlja ili smrti osobe (ovdje važno napomenuti da se trećim osobama smatraju pješaci i osobe u drugom vozilu, ali i putnici u osiguranom vozilu).
- uništenja, odnosno oštećenja stvari, nastalo kao rezultat štete nanasene osiguranim vozilom u zemlji i inostranstvu.

Međutim, nemaju sve osobe koje se u momentu nastanka osiguranog slučaja zateknu u vozilu pravo na naknadu usljed ozljede ili smrti. Zakon o osiguranju od odgovornosti za motorna vozila pravi distinkciju među oštećenim licima. Njime je utvrđeno koje osobe imaju, a koje nemaju pravo na obeštećenje. Tako, Zakon navodi: „Osobe čija je odgovornost pokrivena ugovorom o osiguranju, kao i osobe koje su, iako nisu osiguranici, zaključile policu osiguranja s osiguravačem kao ugovorena strana, ne smatraju se trećim osobama...“⁷. Istom odredbom se iz prava na naknadu štete isključuju i pravna lica, te njihovi ovlašteni zastupnici. Osobe koje su se nalazile u motornom vozilu u momentu sudara, udara, prevrnuća, koje su zadobile ozljede ili im je uništena lična imovina, a koje su u rodbinskim vezama s

⁶ Šire: Petrović Z, N. Mrvić-Petrović, Naknada štete zbog smrti, telesne povrede ili oštećenja zdravlja, GTZ, GmbiH, Otvoreni regionalni fond za jugoistočnu Evropu-Pravna reforma, Beograd, 2008, 26.-34.

⁷ Vidi: čl. 8. st. 2. Zakona.

osiguranikom, nemaju pravo niti na materijalno, ni na nematerijalno obeštećenje.⁸ Za razliku od navedenog kruga lica, te ovlaštenih osoba pravnog lica ako je motorno vozilo vlasništvo istog, Zakon je društvima za osiguranje nametnuo obavezu obeštećenja svim licima kojima je osigurano vozilo pricinilo materijalnu ili nematerijalnu štetu. Tako u čl. 8. st. 3. stoji: „Osiguravač odobrava naknadu glede tjelesnih ozljeda ili smrti, kao i imovinske štete ili uništenja, prouzokovanih trećim osobama u prometnim nezgodama za koje je osiguranik odgovoran po Zakonu, kao i za naknadu opravdanih troškova koje je osiguranik imao u sudskom ili izvansudskom postupku“⁹. Prema intenciji zakonodavca da se zaključiti da obaveza obeštećenja oštećenih nema prostorno ni vremensko ograničenje, budući da se nadoknade plaćaju bez obzira na mjesto u kojem se dogodila prometna nesreća, i bez obzira na to da li se dogodila tokom vožnje ili dok je vozilo zaustavljano.¹⁰ Posebno značajno kod ove vrste osiguranja je to što se za sve štete koje prouzrokuje motorno vozilo oštećena strana obraća sa zahtjevom za obeštećenje isključivo društvu za osiguranje kod koga je predmetno vozilo osigurano. Time je ispunjena osnovna svrha osiguranja kao pravnog instituta, budući da se predupređuje obaveza izmirenja značajnih troškova po osnovu nastale štete od strane lica koje upravlja motornim vozilom. Takođe, zakonsko određenje obaveze osiguranja motornih vozila za štete pricinjene trećim licima, te pravo oštećenog da svoja potraživanja prenese na Društvo za osiguranje kod kojeg je predmetno vozilo osigurano, može se smatrati civilizacijskim doprinosom međuljudskim odnosima.

Finansijske obaveze po osnovu štete prouzrokovane osiguranim vozilom

Djelatnosti društava za osiguranje predstavljaju poseban vid ekonomske djelatnosti i imaju za cilj da akumuliraju naplaćenu premiju, te na osnovu iste obrazuju osiguravajuće rezerve u vidu fondova. Sredstva akumulirana u fondove koriste se za obeštećenje oštećenih lica, u slučaju nastupanja osiguranih slučajeva. Stvaranjem fondova, koji se pune naplatom premije kao cijene za preuzeti rizik, osiguranje vrši preraspodelu rizika između pojedinaca (osiguranika) ugroženih istim rizicima. Ugovarači osiguranja motornih vozila uplatom obračunate premije, kao cijene za preneseni rizik, doprinose formiranju fondova iz kojih se na bazi solidarnosti i uzajamnosti, vrši obeštećenje onih kojima je nanesena šteta upotrebom osiguranog motornog vozila. Oštećene osobe, pravna ili fizička lica, pored naknade za pretrpljenu

⁸ Pravo na naknadu štete ova lica mogu ostvarivati prema principima građanske odgovornosti za štetu, shodno Zakonu o obligacionim odnosima („Službeni list RBiH,“ br. 2/92, 13/93, 13/94 i „Službene novine FBiH,“ br. 29/03) (vidi, čl. 185.-208.).

⁹ Zakonom o osiguranju od odgovornosti za motorna vozila i ostalim odredbama o obaveznom osiguranju od odgovornosti „Službenim novinama FBiH“, br. 5/2005.

¹⁰ Ibid.

štetu, stiču pravo i na naknadu za indirektnu štetu nastalu kao gubitak zbog nemogućnosti obavljanja djelatnosti.¹¹ Iz navedenog se može zaključiti da je ekonomski aspekt daleko složeniji i da je prisutan u dva momenta, prvo uplatom premije od strane osiguranika, i drugo, kada nastane osigurani slučaj. Međutim, kada govorimo o osiguranom slučaju, tada se mora voditi računa o tome da li sve oštećene osobe imaju pravo na obeštećenje, odnosno da li se kao osnov naknade pored direktne, javlja i indirektna šteta. Navedeno ima za cilj da ukaže na složenost ekonomskog aspekta, za koji su bitna dva momenta, prvo sume osiguranja naznačene na polici osiguranja i stvarno nastala šteta. Ovo stoga što ako je stvarna šteta veća od sume osiguranja naznačene u ugovoru o osiguranju (polici), tada obaveza društva za osiguranje ne može preći osiguranu sumu. Minimalni osigurani iznosi koje su društva za osiguranje dužna isplatiti u slučaju većih oštećenja ili ozljeda koje je prouzrokovalo osigurano vozilo utvrđene su Zakonom:

- a) u slučaju tjelesne ozljede osoba – iznos od 500.000,00 KM, bez obzira na broj žrtava uključenih u istu nezgodu;
- b) u slučaju štete na imovini – iznos od 350.000,00 KM po jednom štetnom događaju, bez obzira na broj oštećenih.¹²

Zakonom su utvrđeni minimalni iznosi po jednom štetnom događaju. Međutim, ovdje treba pojasniti, šta se smatra štetnim događajem? Prema Uslovima osiguranja i Zakonu o osiguranju, pod štetnim događajem podrazumijeva se ukupna šteta koju je osigurano vozilo pričinilo nad osobama, odnosno nad imovinom trećih lica, tokom jednog štetnog, odnosno nesrećnog slučaja. Postoje slučajevi da vozilo zbog gubitka kontrole vozača, na ulici ozlijedi i po više od deset osoba, odnosno usmrti nekoliko osoba. Sve te osobe, odnosno njihovi nasljednici ako je nastao smrtni slučaj, ne mogu zbirno potražvati veći iznos na ime naplate nematerijalne štete od iznosa naznačenog u polici osiguranja, odnosno utvrđenog Zakonom.

Pored obeštećenja koja su osiguravajuća društva obavezna isplatiti za štete koje su pričinila osigurana vozila, vrlo često u praksi imamo slučajeve kada počinitelj napusti mjesto nezgode, odnosno kada je počinitelj nepoznat. U ovakvim slučajevima oštećeni se ne mogu sa svojim zahtjevom obraćati društvu za osiguranje kod kojeg su isto ugovorili, već zahtjev upućuju Zaštitnom fondu FBiH, koji je osnovan s ciljem da vrši isplatu šteta iz građanske odgovornosti, u slučajevima kada za to nemaju obavezu osiguravajuća društva. Slučajevi kada se prema Zakonu može podnijeti odštetni zahtjev prema Zaštitnom fondu jesu ozljeda ili smrtni slučaj na-

¹¹ Ovo se posebno odnosi na taxi vozače i autoprevoznike, kojima je prenos ljudi i stvari, uz naknadu, osnovna djelatnost.

¹² Vidi: čl. 9. Zakona o osiguranju od odgovornosti za motorna vozila i ostalim odredbama o obaveznom osiguranju od odgovornosti ("Službenim novinama FBiH", br. 5/2005).

stao kao posljedica udara motornog vozila, pri čemu:

- osoba odgovorna za nezgodu ostane nepoznata;
- je nezgodu prouzrokovalo neosigurano vozilo; i
- ako je protiv Društva registriranog u Federaciji pokrenut postupak posebne likvidacije zbog stečaja ili zbog oduzimanja odobrenja za rad zbog neispunjenih zakonskih obaveza prema Zakonu o društvima za osiguranja u privatnom osiguranju ili prema ovom Zakonu.¹³

Postoji još jedan bitan ekonomski aspekt, a to je sukcesivnost u obavezi nastaloj kao preuzeti rizik. Dakle isplatom obeštećenja oštećenim osobama, neovisno o kom iznosu se radi (može to biti maksimalni iznos naznačen na polici), ne prestaje obaveza Društava za osiguranje po osnovu šteta koje može prouzročiti osigurano vozilo. Za svo vrijeme dok je u funkciji, neovisno koliko štetnih događaja prouzokuje to vozilo, Društvo za osiguranje je obavezno da obešteti lica kojima je nanesena šteta. Međutim, Zakonom je ostavljena mogućnost da Društvo za osiguranje koje je isplatilo štetu, ima pravo na regresiranje za isplaćeni iznos. To pravo stiče u sljedećim slučajevima:

- ako je vozilom upravljalo lice bez položenog vozačkog ispita;
- ako je lice koje je upravljalo motornim vozilom u momentu nastanka štete, bilo pod uticajem opojnih droga ili alkohola,
- ako je vozilom kojim je prouzročena šteta, upravljalo lice, koje je ukralo predmetno vozilo, odnosno lice koje je upravljalo vozilom a znalo je da je vozilo ukradeno odnosno istim upravljalo bez saglasnosti vlasnika odnosno korisnika;
- kada je nezgoda izazvana namjerno; i
- kada vozilo koje je prouzrokovalo štetu nije korišteno u svrhu koja je navedena u ugovoru o osiguranju.¹⁴

U cilju stimulanja vozača, odnosno osiguranika, osiguravajuća društva, osiguranicima po čijim ugovorima o osiguranju nisu isplaćivane štete, odobravaju popust na premiju osiguranja (bonus). Popust je nagrada osiguraniku i on se u slučaju otuđenja (prodaje) ne može prenijeti na novog vlasnika. Ali osiguranik koji je stekao određeni popust na premiju osiguranja, kupovinom novog vozila prenosi stečeni popust. Međutim, ako je isti osiguranik (fizičko lice) vlasnik dva ili više vozila, stečeni popust se ne može istovremeno prenijeti na sva vozila. U ovom slučaju, jedno vozilo npr. može imati maksimalni popust od 50%, a ostala prema godinama za koje se po njihovim ugovorima o osiguranju nije isplaćivala šteta, odnosno za svaku godinu bez štete osiguraniku se umanjuje premija za 5%¹⁵.

¹³ Vidi: čl. 13. Zakona.

¹⁴ Ibid.

¹⁵ Vidi: čl. 8. Uslova za osiguranje od automobilske odgovornosti (od 15.09.1995.), Biro osiguranja Republike Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 2005.

Isto tako, osiguravajuća društva imaju pravo zaračunavati i doplatak: „Za svaku prijavljenu štetu u razdoblju posmatranja bez obzira na trajanje osiguranja, osiguranik se promiče za sljedeću godinu osiguranja za tri premijska stepena više, a najviše do 18. stepeni. Najmanji doplatak koji se zaračunava osiguraniku, koji je pričinio štetu u prethodnoj godini trajanja osiguranja je 15% (tri premijska stepena), a maksimalno mogući doplatak na premiju, bez obzira koliko je puta isto vozilo učestvovalo štetnim događajima je 150% (osamnaest premijskih stepeni)“.¹⁶ **Ko nije, a treba biti korisnik naknade po osnovu štete pričinje osiguranim motornim vozilom.**

U prethodnom dijelu izloženi su pravni i ekonomski aspekte koji proizilaze iz ugovorenog osiguranja motornih vozila. Takođe, na osnovu zakonskih akata, naznačeno je ko se sve može smatrati trećim licem, odnosno ko se može legitimirati kao osoba s pravom potraživanja obeštećenja. Međutim, krug lica lica koja bi imala pravo na novčano obeštećenje mogao bi se proširiti i na:

- Privredna društva (poslodavce) u kojima su zaposleni ozlijeđeni;
- Zavode za penzijsko-invalidsko osiguranje
- Fondove zdravstvenog osiguranja, i
- Pokopna društva

Poželjno bi bilo da ovi prijedlozi budu uzeti u obzir u cilju razmatranja izmijena zakonske regulative u ovoj oblasti, s obzirom na očigledene nedostatke prisutne u postojećim zakonskim aktima. Ti nedostaci skoro podjednako su štetni za sve četiri naznačene institucije. Ako se uzme u obzir činjenica da je svaki poslodavac dužan obračunati i isplatiti naknadu zbog nesposobnosti radnika za rad na teret vlastitih sredstava, postavlja se pitanje zašto mu se ne prizna pravo na naplatu isplaćenih sredstava od Društva za osiguranje kod kojeg je osigurano vozilo koje je ili u kojem je ozlijeđena zaposlena osoba.

Slična situacija postoji i kada je u pitanju Zavod za PIO/MIO. Zavod je obveznik isplate plaće ozlijeđenoj zaposlenoj osobi, nakon što ta obaveza prestane za poslodavca i traje sve do prestanka razloga spriječenosti za rad (zaključenje bolovanja). Drugi slučaj je kada se usljed težih tjelesnih oštećenja i dugotrajnog liječenja, ozlijeđena osoba proglasi nesposobnom za rad i po tom osnovu penzioniše.

Uvrštavanje Zavoda za PIO/MIO u krug lica koja bi imala pravo na novčanu naknadu po navedenom osnovu može se obrazložiti činjenicom da ova institucija vrši isplate za vrijeme nesposobnosti za rad ozlijeđenog lica, a koje nisu posljedica bolesti ili ozljede za koje nema odgovornih lica, nego su rezultat štetnog događaja za koji je krivo osigurano motorno vozilo.

¹⁶ Ibid.

Finansijske implikacije po Zavod PIO/MIO još su izraženije u slučaju kad se ozlijeđeni proglasi nesposobnim za rad i penzionise, budući da tada nastaje obaveza isplate penzije tom licu, neovisno o godinama života ili godinama radnog staža. Kada je riječ o Fondu zdravstvenog osiguranja, kao instituciji koja je veoma često u poziciji da pruža i najsloženije zdravstvene usluge ozlijeđenima, treba naglasiti, da su to veoma skupi i zahtijevni poslovi i da ih Fond zdravstvenog osiguranja ne bi trebao sam snositi.

Subjekti koji bi također trebali biti obuhvaćeni Zakonom o osiguranju od odgovornosti... kao lica koja mogu potraživati naknadu štete po nekom od zakonskih osnova, jesu pokopna društva. Ona se finansiraju uglavnom iz članarina koje plaćaju njihovi članovi da bi stekli pravo na besplatnu sahranu nakon smrti. U slučajevima kada kao posljedicu nezgode u kojoj je učestvovalo motorno vozilo imamo smrt nekog od članova pokopnih društava, tada društva na svoj teret snose sve troškove sahrane shodno pravilima koja se odnose na njihove članove.

Iz navedenog se može zaključiti da bi normativne akte koji propisuju obavezu ugovaranja osiguranja i obeštećenja oštećenih trebalo dopuniti i u tom smislu prilagoditi pravnim licima koja su indirektno oštećena u slučajevima kada kao posljedica nastanu ozljede, odnosno smrt zbog nezgode u kojoj je učestvovalo osigurano ili neosigurano motorno vozilo, i to:

1. Privrednim društvima (poslodavcima) u kojima su zaposlene ozlijeđene osobe, po dva osnova:
 - a) za iznos isplaćene naknade utvrđene Zakonom o radu, za vrijeme spriječenosti za rad; i
 - b) za izgublenu dobit, neostvarenu zbog spriječenosti za rad zaposlene osobe, posebno kada se radi o kadrovima, čija spriječenost za rad nanosi gubitke poslovnom subjektu.
2. Zavodu PIO/MIO, isplaćena sredstva, i to:
 - a) za vrijeme spriječenosti, ozlijeđene osobe za rad, za svo vrijeme za koje Zavod obavezen vršiti isplate nadoknade za vrijeme bolovanja. Drugim riječima, ukupno isplaćena sredstva po ovom osnovu.
 - b) za osobe koje komisija proglasi trajno nesposobnim za rad i iste penzionise, Zavod ima pravo na refundaciju ukupno isplaćenih penzija, od dana izdavanja rješenja do momenta kada ta osoba napuni 65 godina starosti, odnosno do dana kada bi ta osoba, da je radila, imala 40 godina radnog staža. Znači, da Zavod ima pravo na naknadu svojih davanja, od momenta kada nastaje obaveza isplate, do momenta kada bi ranije ozlijeđeno lice steklo uslove za redovnu penziju.

3. Fond zdravstvenog osiguranja, zbog troškova liječenja koji su nastali kao rezultat dejstva osiguranog motornog vozila, imaju pravo na:
 - a) nadoknadu svih troškova liječenja, prema cjenovniku zdravstvenih ustanova u kojima su se pružale ili se pružaju usluge zdravstvenog zbrinjavanja ozlijeđenih osoba;
 - b) svi troškovi postoperativnih ili drugih zahvata, kao što su banjska liječenja, fizioterapije i drugo.
4. Pokopnim društvima, koja su snosila troškove sahrane svojih članova, smrtno stradalih u saobraćajnoj nesreći treba refundirati sve troškove sahrane prema cjenovnicima ovih društava.

Na osnovu iznesenog može se zaključiti da obaveza osiguravajućih društava zapravo šira od one koja im je priznata postojećim zakonskim rješenjima. Stoga bi bilo poželjno pokretanje inicijative za izmjene i dopune pravnih akata u predmetnoj oblasti koji sve subjekte ne tretiraju na isti način. Prema postojećim legislativnim rješenjima navedeni subjekti trpe ogromne materijalne štete, zbog toga što osiguravajuća društva nisu u obavezi da refundiraju troškove ovim institucijama, a koji nastaju kao posljedica saobraćajne nezgode za koju je odgovorno osigurano vozilo.

Zaključak

U radu je obrađeno više aspekata osiguranja motornih vozila za štete pričinjene trećim licima. Ukazali smo na pravni aspekt, odnosno na osobe koje se mogu legitimisati kao pravno spsoosbne za traženje obeštećenja. Međutim, u ovom dijelu, se postavlja opravdano pitanje, da li članovi porodičnog domaćinstva osiguranika, odnosno korisnika motornog vozila, imaju pravo na naknadu štete pretrpljene usljed saobraćajne nezgode koju je izazvalo vozilo u kojem su se nalazili. Smatramo da sve osobe koje se nalaze u vozilu, kao i one koje su bile u drugim vozilima ili su bili su pješaci, imaju ista prava i da pod istim uslovima stiču pravo na naknadu materijalne i nematerijalne štete.

Isto tako, iz obaveze za naknadu svojih troškova, prema postojećim zakonskim rješenjima izuzeti su: Zavod PIO/MIO, Fond zdravstvenog osiguranja, poslodavci ozlijeđenih osoba i Pokopna društva. Sva ova lica zbog nedorečenosti naše pravne regulative trpe velike materijane štete iako svojim djelovanjem nisu doprinijeli istim.

U dijelu gdje obrađen ekonomski aspekt ukazali smo na Zakonom utvrđene minimalne iznose, koje su društva za osiguranja, u slučajevima težih saobraćajnih nesreća, dužni isplatiti oštećenim. Međutim, iako se radi o minimalnim iznosima, niti jedno osiguravajuće društvo u našoj ze-

mlji iste nije povećalo. To dovoljno govori o težnji osiguravajućih društava, da u što kraćem vremenu naplate što veće iznose po osnovu premija osiguranja, ali da istovremeno, kvalitet svojih usluga, u dijelu koji odnosi na visinu obaveza za štete na stvarima i licima, ne uvećavaju.

U dijelu Zakona o osiguranju od odgovornosti motornih vozila, navodi se da štete usljed ozljeda i u slučaju smrti, koje prouzokuje nepoznato, odnosno neosigurano vozilo, isplaćuje Zaštitni fond u čijem finansiranju učestvuju sva društva za osiguranje u FBiH. Smatramo da su isključenjem odgovornosti za materijalne štete na stvarima (motornim vozilima ili drugim predmetima), prouzokovanih od strane nepoznatih, odnosno neosiguranih vozila, diskriminirani imaoциmi tih stvari, budući da su mnogo češći slučajevi, da nepoznato vozilo ošteti drugo vozilo, nego što od tih vozila stradaju pješaci, odnosno putnici u drugim motornim vozilima.

Iz navedenih razloga smatramo da treba pokrenuti inicijativu za uvođenje obaveznosti naknade štete, svim pravnim i fizičkim licima, koja su sadašnjim zakonima isključena, i to Zavodu PIO/MIO, Fondu zdravstvenog osiguranja, poslodavcima, pogrebim društvima, članovima porodičnog domaćinstva osiguranika, odnosno korisnika motornog vozila, koje je prozrokovalo saobraćajnu nesreću, a koja su se u tom momentu nalazila u predmetnom vozilu i tom prilikom pretrpjela oštećenja, odnosno ozljede ili smrt.

LITERATURA

1. Andrijašević Sanja, Petranović Vladimir: "Ekonomika osiguranja", Alfa, Zagreb 1999.,
2. Jankovac, Ivica; "Ugovor o osiguranju za uporedno pravo", Beograd, 1968.
3. Lukić R.: "Računovodstvo osiguravajućih kompanija", Ekonomski fakultet", Beograd, 1999.
4. Kočović, J. I Šuljević, D.; Osiguranje, Centar za izdavačku djelatnost Ekonomskog fakulteta u Beogradu, Beograd, 2006.
5. Marović Boris, Nebojša Žarković: "Leksikon osiguranja", Zavod za izdavanje udžbenika, Novi sad 2002.
6. Marović Boris, Avdalović Veselin: "Osiguranje i upravljanje rizikom", Birografika, Subotica 2005.
7. Marović B.: "Osiguranje i špedicija", Stilos izdavaštvo, Novi Sad, 2001.
8. Milošević M.V.: "Teorijska statistika, Teorija statističkog zaključivanja", Naučna knjiga, Beograd, 1995.
9. Nikolić, N.; Ugovor o osiguranju, doktorska disertacija, Pravni fakultet u Beogradu, Državni osiguravajući zavod, Generalna direkcija Beograd, 1957.
10. Petranović Vladimir: "Osiguranje i reosiguranje", Informator, Zagreb 1984.
11. Ripert: Droit maritime, Paris 1953.
12. Arnould: On marine insurance, London, 1954.
13. E. Vaughan, T. Vaughan: Osnove osiguranja, upravljanje rizicima (prevod sa engleskog), Mate, Zagreb, 2000.
14. Šulejić P.: "Pravo osiguranja", Dosije, Beograd 2005.

Zakoni:

1. Zakon o osiguranju imovine i lica Sl.list SRJ, br 5/1995.
2. Zakonom o osiguranju od odgovornosti za motorna vozila i ostalim odredbama o obaveznom osiguranju od odgovornosti "Službenim novinama FBiH", br, 5/2005.

DIE EINFÜHRUNG NEUER VERPFLICHTUNGEN FÜR VERSICHERUNGEN AUFGRUND DER PFLICHTVERSICHERUNG FÜR KRAFTFAHRZEUGE

Zusammenfassung

Nach dem Versicherungsvertragsgesetz der Föderation von Bosnien und Herzegowina ist die Versicherung von Kraftfahrzeugen eine Pflichtversicherung. So sind die Besitzer von Kraftfahrzeugen verpflichtet, ihr Fahrzeug gegenüber Schäden, die möglicherweise Dritten entstehen können, zu versichern, und Versicherungsunternehmen sind verpflichtet die Versicherung dieser Fahrzeuge anzunehmen. Gegenseitige Beziehung dieser Personen umfasst neben den Verpflichtungen auch Rechte, die sich aus dem Gegenstand des Versicherungsvertrags ergeben. Aufgrund der Häufigkeit der Streitigkeiten zwischen den Versicherungsgesellschaften und den Geschädigten ist es notwendig festzulegen, wer nach dem Versicherungsvertrag bei Schäden, die den Dritten erwachsen sind als Berechtigter auftreten kann. Der Gegenstand dieser Arbeit ist es, die normativen Bedingungen der Einforderung der Ansprüche zu analysieren, bei Schäden die bei Verkehrsunfällen mit Beteiligung der Kraftfahrzeuge entstehen. Die rechtliche Handlung des Versicherungsvertragsabschlusses, hat neben den rechtlichen auch wirtschaftliche Auswirkungen. Nämlich, der Versicherte ist als Eigentümer oder Benutzer von Kraftfahrzeugen verpflichtet, der Versicherungsgesellschaft eine Versicherungsprämie zu zahlen, im Namen der Übertragung der Haftung für Schäden gegenüber Dritten. Auf der anderen Seite, übernimmt die Versicherungsgesellschaft als Versicherer wegen der bezahlten Versicherungsprämie, die den Preis für die Risikoübertragung darstellt, die Verpflichtung der verletzten Person für Schäden, die an einer Sache oder am Körper entstehen, den im Gesetz oder im Vertrag genannten Betrag auszubezahlen. In Übereinstimmung mit dem genannten verpflichtenden Elementen, basierend auf der Analyse der Gesetzgebung und den Versicherungsbedingungen, ist es unser Ziel festzustellen, in welchen Fällen diese Personen das Recht auf Entschädigung haben, für nachhaltige Schäden materieller oder immaterieller Art, die durch ein Kraftfahrzeug zugefügt wurden..

Stichworte: Versicherung, Kraftfahrzeuge, Geschädigter, Prämie, Schaden und Pflichtversicherung.